

Werom't Frans Felkers net keatste op de PC fan 1865

De namme Felkers moat yn it tredde part fan de 19de ieu in begryp west ha op de keatsfjilden. De bruorren Johannes (*1822), Pieter (*1834) en Frans Felkers (*1835)¹ wiene mear as samar wat sljochtwei hinne keatsers. Johannes en Pieter litte har al daliks jilde op de earste PC fan 1854. Se winne dan de premy mei Michel Theunis Tuinstra fan Berltsum². Mar it moat dochs foaral Frans west ha dy't noch wat mear koe as syn beide bruorren. PC-winner Jacob Klaver (1876), dy't yn Frans Felkers syn learmaster hie, sei oer him: "noch nooit is der sa'n keatser west."³

“noch nooit is der sa'n keatser west”

De bruorren Felkers

Yn de jierren nei 1854 keatse de bruorren Felkers dan ek faak mei har trijen. En it slagget de mannen om yn 1856 de priis te winnen op de PC. Harren grutste tsjinstanners binne yn dit tiidrek de bruorren Evert, Jan en Willem Boorsma fan Tsjummearum. De PC-finale fan 1857 is miskien wol de bysûnderste dy't ea spile is. De trije Boorsma's stean dan tsjinoer de bruorren Felkers. It hat de ienichste kear west dat der twa komplette famyljepartieren tsjininoar keatsten yn in PC-finale. It is al nei sânren as de Boorsma's "ten aanschouwe van duizenden belangstellenden" winnend út de krite stappe.⁴ Yn 1863 stiet Frans Felkers foar syn beide bruorren oer en wint dan de PC mei Jan Bangma en Pieter Rijpma. Johannes Felkers is dan al 41 (!!!) jier en it sil syn lêste PC-priis wêze. Frans, dy't 13 jier jonger is, is dan yn 'e krêft fan syn libben. Hy wint de priis nochris yn 1864 en de premy yn 1867, 1868 en 1870.

Kaatspartij te Franeker
op Woensdag den 2 Augustus 1865.
(Weder dienende).
Prijs: Zes Zilveren LEPELS en zes Zilveren VORKEN.
Premie: Drie met Zilver gemonteerde SIGARENKOKERS.
Ter gezamenlijke waarde van **100 Guldens.**
Liefhebbers worden uitgenoodigd zich bij porturen van 3 personen aan te geven, 's Maandags avonds te voren bij den Logementhouder OOSTERBAAN in persoon of per franco brief — alwaar de Loting 's morgens 9 uur zal plaats hebben; zullende degene die zich aldaar niet bevinden, niet worden toegelaten.
Aanvang onmiddelijk daarna.
Het corps Muzikanten van het 8ste Regiment Infanterie, onder leiding van den Heer H. DE JONG, zal zich gedurende dien dag op het terrein laten hooren en na afloop **CONCERT** geven in den Tuin van OOSTERBAAN.
Namens de Directie,
B. BRUINSMA.

Oankundiging fan de PC fan 1865 yn it *Franeker Nieuws en Advertentieblad* fan 23 july 1865.

Frans Felkers keatste 14 kear op de PC en behelle op dy partij mei-inoar 17 punten.⁵

Net op de list

It is mei rjocht en reden opmerklik te neamen dat der mar ien Felkers foarkomt op de PC-list fan 1865.⁶ Dat is Pieter Felkers fan Jorwert, in efterneef fan de bruorren Felkers út Winsum. Hy keatst mei Egge Oenes Hoogenbrug fan Jorwert en Gatse Gearts Fopma fan Mantgum, mar wint gjin priis. Fan de bruorren Felkers út Winsum docht net ien mei. Johannes Felkers soe om reden fan syn jierren in goed ekskús hân ha om net mei te dwaan en syn broer Pieter wie in healjier foar de PC op 31-jierrige leeftiid ferstoarn.⁷ Mar wêr is Frans? Hy is dochs yn 'e krêft fan syn libben? En hat er net yn de twa jier derfoar hyltyd de earste priis wûn?

Boppedat licht in PC-priis der net om, dy is in grou stik bûter in 'e brij.⁸ De reden fan syn ôfwêzigens hat in tragyske eftergrûn. Sawol Johannes as Frans en ek harren net keatsende broer Klaas (*1824) sitte it hiele keatsseizoen yn de finzenis yn Ljouwert. De trije bruorren ha sân moanne straf krigen foar "feiteljke en geweldadige wederstand door eene ongewapende vereeniging van meer dan drie personen en gewelddadigheden op den 17 oktober 1864 jegens den gemeente veldwachter Andries Egberts Zijlstra en den rijksveldwachter Jan Alberts Bosma te Baard terwijl dezen bij een executie boelgoed te Winsum de orde trachtten te handhaven, gepleegd door alle beklagden gezamenlijk en in vereeniging met elkander."⁹

C fan 1865

ch nooit is der
r west”

de Franeker
Augustus 1865.
(nende).
PELS en zes Zilveren
er gemonteerde SIGA-
RS.
an 100 Guldens.
h bij porturen van 3 personen aan.
te voren bij den Logementhouder
rief — alwaar de Loting 's morgens
ene die zich aldaar niet bevinden,
Regiment Infanterie, onder leiding
gedurende dien dag op het terrein
NCERT geven in den Tuin van
Namens de Directie,
B. BRUINSMA.

euws en Advertentieblad fan 23 july 1865.

Frans Felkers keatste 14 kear op de PC en behelle op dy partij mei-inoar 17 punten.⁵

Net op de list

It is mei rjocht en reden opmerklik te neamen dat der mar ien Felkers foarkomt op de PC-list fan 1865.⁶ Dat is Pieter Felkers fan Jorwert, in efterneef fan de bruorren Felkers út Winsum. Hy keatst mei Egge Oenes Hoogenbrug fan Jorwert en Gatse Gearts Fopma fan Mantgum, mar wint gjin priis. Fan de bruorren Felkers út Winsum docht net ien mei. Johannes Felkers soe om reden fan syn jierren in goed ekskús hân ha om net mei te dwaan en syn broer Pieter wie in healjier foar de PC op 31-jierrige leeftiid ferstoarn.⁷ Mar wêr is Frans? Hy is dochs yn 'e krêft fan syn libben? En hat er net yn de twa jier derfoar hyltyd de earste priis wûn?

Boppedat liicht in PC-priis der net om, dy is in grou stik bûter in 'e brij.⁸ De reden fan syn ôfwêzigens hat in tragyske eftergrûn. Sawol Johannes as Frans en ek harren net keatsende broer Klaas (*1824) sitte it hiele keatsseizoen yn de finzenis yn Ljouwert. De trije bruorren ha sân moanne straf krigen foar "feitelijke en geweldadige wederstand door eene ongewapende vereeniging van meer dan drie personen en gewelddadigheden op den 17 oktober 1864 jegens den gemeente veldwachter Andries Egberts Zijlstra en den rijksveldwachter Jan Alberts Bosma te Baard terwijl dezen bij een executie boelgoed te Winsum de orde trachtten te handhaven, gepleegd door alle beklaagden gezamenlijk en in vereeniging met elkander."⁹

Egbert

BUITENGEWONE KAATSPARTIJ
TE FRANEKER,
WOENSDAG 2 AUGUSTUS 1865.

Opgeluisterd door het Muzijkkorps van het 8ste regiment Infanterie.
NA AFLOOP MILITAIR CONCERT BIJ OOSTERBAAN.

No.	NAMEN EN WOONPLAATSEN.	No.	NAMEN EN WOONPLAATSEN.
1.	{ D. Wiersma, te <i>Riugjum.</i> R. Yntema, " " K. Post, te <i>Kimsward.</i>	2.	{ E. O. Hoogenbrug, te <i>Jorwerd.</i> P. S. Felkers, " " G. G. Fopma, " <i>Mantgum.</i>
3.	{ W. K. Boorsma, te <i>Berlikum.</i> R. M. Schiphof, " " J. K. Boorsma, " <i>Tzummarum.</i>	4.	{ E. Boorsma, te <i>Tzummarum.</i> P. U. Rijpma, " <i>Midlum.</i> P. Zijlstra, " <i>Pietersbierum.</i>
5.	{ P. Wiersma, te <i>Seabierum.</i> Æ. Faber, " " H. Westra, " "	6.	{ J. Wielenga, te <i>Franeker.</i> P. Zijlstra, " " R. Adama, " "
7.	{ E. van der Kam, te <i>Minnertsge.</i> G. Walma, " " P. van der Wal, " "	8.	{ F. G. Straetsma, te <i>Oosterlâtions</i> R. D. Hjemstra, " <i>Wommels.</i> A. J. Boschma, " "
9.	{ D. de Boer, te <i>Wijnaldum.</i> P. de Boer, " " P. Hiddenga, " "	10.	{ W. Soolsma, te <i>Franeker.</i> J. de Bruijn, " " T. Bollema, " "
11.	{ B. van der Weg, te <i>Firdgum.</i> A. de Haan, " " P. Proost, " <i>Tzummarum.</i>		

Franeker Boek- en Courantdrukkerij bij T. TELENGA.

Mei help fan de oantekens op de list - rjochts ûnderoan - is it wedstriidferrin te rekonstruarjen.

Boelguod yn Winsum

Wat wie der no feitlik bard? En hoe koe it no sa út de hân rinne? We sille de saak ris neirinne mei help fan de prosesstikken dy't bewarre wurde yn it argyf fan Tresoar yn Ljouwert. We gean werom nei 17 oktober 1864 en sjogge om ús hinne op it hiem fan slachter Frans Felkers yn Winsum. Der rint in protte folk om, want der is boelguod.¹⁰ Us slachter/keatser is yn finansjele problemen rekke en syn ynboel wurdt dy dei troch eksekuteur Roos fan De Ryp by opbod ferkocht. Mar it wurdt út de prosesstikken dúdlik dat Frans maatregels nommen hat om foar te kommen dat er syn guod kwyt rekket. Hy wit slachter Tjalling Doedes van der Velde fan Easterlittens en Sake Doekeles Koster fan De Ryp fan bieden ôf te hâlden. Hy jout de mannen ien gûne fiif en santich en dêrmei hâlde se harren stil. Ek it grutte slachtersmes dat Frans mei in protte krêft en

bombaarje foar him yn in tafel stekt, noeget net út om te bieden. Fierders binne syn bruorren Johannes en Klaas en ek noch in stikmannich kammeraten oanwêzich om mooglike keapers fan in bod te wjerhâlden. Ien fan syn maten, Durk Dooitses Bootsma, hat trije liter jenever meinommen en Frans Felkers noeget fjildwachter Zijlstra út om mei harren te drinken “mits hij zich daaraan dood zoop.”

Slaanderij

It is dúdlik dat der in drûgjende sfear hinget yn en om de slachterij. Der is mar in bytsje nedich om slaanderij te krijen en dat sil ek barre. Gerrit Baukes Bakker fan Easterlittens hie op it boelguod in fracht hea kocht en lit dat troch in feint op in wein lade. Dy laadt ek in partij hout mei wylst dat net kocht wie. Frans Felkers sjocht dat en raast: “zullen jullie me dat ook nog weg stelen?” Syn broer

Johannes springt op de wein en begjint it hout derôf te smiten. Dat giet blykber net mei ferdrach, want fjildwachter Bosma kriget (mei opset?) in flink stik hout tsjin de holle. Dan binne de rapen gear. Bosma pakt syn kneppel en feecht Johannes Felkers tsjin de holle. In tsjûge ferklearret letter dat him it bloed by de holle delrûn. No springt Frans Felkers yn it gefjocht en foardat Bosma nochris mei de kneppel úthelje kin, hat er him it slachwapen ôfnommen. Dan komt Klaas Felkers letterlik mei de klompen yn it spul en skopt fjildwachter Zijlstra tsjin de skonken.

Johannes, dy't smid is, pakt ûnderwilens mei syn grutte hannen fjildwachter Zijlstra by de kiel en set him tsjin de muorre. In hiele keppel folk stiet no om Zijlstra hinne te triuwen en te reagjen. It liket finaal út de han te rinnen, mar aldergelokst kriget Zijlstra no help fan syn kollega Bosma, dy't syn sabel lûkt en driget deryn om te houwen as sy Zijlstra net loslitte. Dat makket yndruk en de reboelje bedarret.

Foar it gerjocht

Mar de fjildwachters litte it der net by sitte en meitsje rapport fan de saak. Op 4 jannewaris 1865 stiet de hiele ploech (sân man) foar it gerjocht yn Ljouwert. De bruorren Felkers binne haadfertochten, de oaren meiriners. Eltsenien besiket om himsels skjine te praten. Frans Felkers jout allinnich ta dat er de kneppel fan fjildwachter Zijlstra pakt hat, “niet om hem te ontnemen, maar om een tweeden slag te voorkomen. En dat hij verder de gehele dag in huis is geweest.” Klaas Felkers seit dat hij “in het geheel geen deel aan de ruzie heeft genomen.” Johannes Felkers ferklearret “wat hem ten laste wordt gelegd,

voor leugens en dat hij geen hand aan veldwachter Zijlstra heeft gehad.” Lieuwe Hylkes Hempenius, in kammeraat fan Frans Felkers, kin him neat te binnen bringe “omdat hij dronken was, echter niet zoo dat hij niet zou weten wat hij deed.” It makket allegear net sa'n soad yndruk op de rjochter en hy hat dan ek gjin moederaasje my de mannen. De bruorren Felkers krije elk sân moanne finzenis en Frans krijt ek noch in boete fan fyftich gûne. Trije oaren krije elk seis moanne en ien wurdt frijsprutsen.

Net keatse, mar sitte

De Felkersen litte it der net by sitte en gean yn heger berop. Op 28 febrewaris komt de saak foar it gerjochtshof. Mar it helpt neat. Se wurde feroardiele konfoarm de eask fan de earste rjochter. Wol komt der no ek noch in bedrach fan f 60,94 by foar de kosten fan it proses. Se moatte dat mienskiplik betelje om reden fan “hunne vervolging wegens rebellie.” Sels it lêste hâldfêst, in graasjefersyk oan kening Willem III, hallet neat út. Op 3 maaie - it keatsseizoen is krekt begûn - wurde de bruorren Felkers ynskreaun yn it “register van ingekomen gevangenen” fan de Ljouwerter finzenis. Net earder as op 29 novimber fan datselde jier komme de mannen wer frij. It keatsen is dan fansels al dien.

Theo Kuipers

BOELGOED TE WINSUM.
P. H. ROOS, Deurwaarder te Dronrijp, zal op Maandag den zeventienden October 1864, des voormiddags ten tien uur, ten huize en ten laste van **FRANS FREDERIK FELKERS**, koopman wonende te Winsum, publiek tegen dadelijke betaling verkoopen:
MEUBELN en **HUISGERADEN**, waaronder eikenhouten Kabinet, Staartstukklok, Spiegel, Tafels, Stoelen, fraaije Pendule, 2 Bloemvazen, **MANS- en VROUWEN-KLEEDINGSTUKKEN**, Koper, IJzer, Tin, Blik, Glas en Aardewerk.
 Voorts: een bruin langstaart merrie Paard, Kapwagen, Chais, partijtje Hooi, Brandhout en hetgeen meer ter verkoop zal worden aangeboden.

Eksekúsjeferkeap “ten huize en ten laste van Frans Frederik Felkers” yn it *Franeker Nieuws en Advertentieblad* fan 16 oktober 1864.

Johannes springt op de wein en begjint it hout derôf te smiten. Dat giet blykber net mei ferdrach, want fjildwachter Bosma kriget (mei opset?) in flink stik hout tsjin de holle. Dan binne de rapen gear. Bosma pakt syn kneppel en feecht Johannes Felkers tsjin de holle. In tsjûge ferklearret letter dat him it bloed by de holle delrûn. No springt Frans Felkers yn it gefjocht en foardat Bosma nochris mei de kneppel úthelje kin, hat er him it slachwapen ôfnommen. Dan komt Klaas Felkers letterlik mei de klompen yn it spul en skopt fjildwachter Zijlstra tsjin de skonken.

Johannes, dy’t smid is, pakt ûnderwilens mei syn grutte hannen fjildwachter Zijlstra by de kiel en set him tsjin de muorre. In hiele keppel folk stiet no om Zijlstra hinne te triuwen en te reagjen. It liket finaal út de han te rinnen, mar aldergelokst kriget Zijlstra no help fan syn kollega Bosma, dy’t syn sabel lûkt en driget deryn om te houwen as sy Zijlstra net loslitte. Dat makket yndruk en de reboelje bedarret.

Foar it gerjocht

Mar de fjildwachters litte it der net by sitte en meitsje rapport fan de saak. Op 4 jannewaris 1865 stiet de hiele ploech (sân man) foar it gerjocht yn Ljouwert. De bruorren Felkers binne haadfertochten, de oaren meiridders. Eltsenien besiket om himsels skjin te praten. Frans Felkers jout allinnich ta dat er de kneppel fan fjildwachter Zijlstra pakt hat, “niet om hem te ontnemen, maar om een tweeden slag te voorkomen. En dat hij verder de gehele dag in huis is geweest.” Klaas Felkers seit dat hij “in het geheel geen deel aan de ruzie heeft genomen.” Johannes Felkers ferklearret “wat hem ten laste wordt gelegd,

voor leugens en dat hij geen hand aan veldwachter Zijlstra heeft gehad.” Liewe Hylkes Hempenius, in kammeraat fan Frans Felkers, kin him neat te binnen bringe “omdat hij dronken was, echter niet zoo dat hij niet zou weten wat hij deed.” It makket allegear net sa’n soad yndruk op de rjochter en hy hat dan ek gjin moederaasje my de mannen. De bruorren Felkers krije elk sân moanne finzenis en Frans krijt ek noch in boete fan fyftich gûne. Trije oaren krije elk seis moanne en ien wurdt frijsprutsen.

Net keatse, mar sitte

De Felkersen litte it der net by sitte en gean yn heger berop. Op 28 febrewaris komt de saak foar it gerjochtshof. Mar it helpt neat. Se wurde feroardiele konfoarm de eask fan de earste rjochter. Wol komt der no ek noch in bedrach fan f 60,94 by foar de kosten fan it proses. Se moatte dat mienskiplik betelje om reden fan “hunne vervolging wegens rebellie.” Sels it lêste hâldfêst, in graasjefersyk oan kening Willem III, hellet neat út. Op 3 maaie - it keatsseizoen is krekt begûn - wurde de bruorren Felkers ynskreaun yn it “register van ingekomen gevangenen” fan de Ljouwerter finzenis. Net earder as op 29 novimber fan datselde jier komme de mannen wer frij. It keatsen is dan fansels al dien.

Theo Kuipers

Noaten

1 Sjoch oer de famylje Felkers de genealogy Felkers/Velkers troch G. Dijkstra. Fan dy partikuliere útjefte is in eksimplaar oanwêzich op de stúdzjeseal fan Tresoar. It is te finen ûnder de samling genealogyen mei nûmer 1286.

2 P. Breuker e.o. *De fiifde woansdei. 150 jier PC 1853-2003*. Frjentsjer, 2003, s. 237.

3 Ynterview fan J.D. van der Mei mei Jacob Klaver yn de Franeker Courant van 21-5-1938. Oanwêzich yn de knipselmap oer de keatser Jacob Klaver yn it Keatsmuseum Frjentsjer. Jacob Klaver wie berne yn Winsum en hat neffens syn ferklearring in protte leard fan Frans Felkers. Yn 1873 stelden Klaver en Felkers harren foar de PC mei doarpsgenoat T. Leistra. Hja ferlearen yn de earste omloop fan de lettere winners út Winaam, Dirk Y. de Boer, Jan D. Hiddinga en Rients P. Koopmans.

4 *Franeker Nieuws en Advertentieblad* fan 6 augustus 1857.

5 P. Breuker. *De fiifde woansdei*, s. 255.

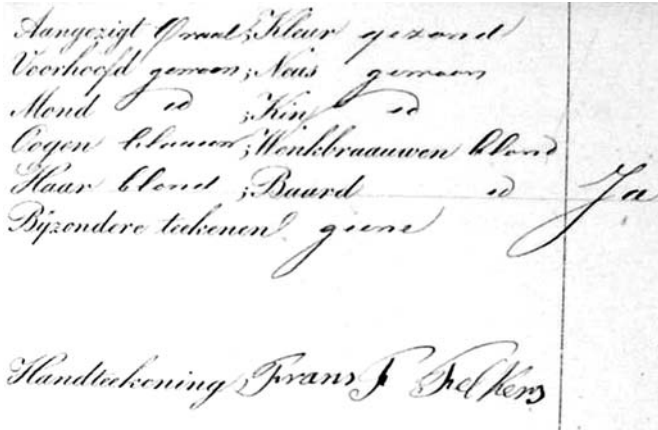
6 Sjoch foar de PC list fan 1865 it PC-argyf yn it Keatsmuseum yn Frjentsjer.

7 Tresoar. Boargerlike Stân fan Baerderadiel. Aktes fan ferstjerren út it jier 1865. Pieter Frederiks Felkers ferstoar op 23 jannewaris 1865. De oarsaak fan syn jong ferstjerren ha ik net efterhelje kinnen.

8 Neffens in oankundiging yn it *Franeker Nieuws- en Advertentieblad* fan july 1865 hiene de 1ste en 2de priis in totale wearde fan f 100,—. In arbeider fertsjinne doe sa'n f 7,- yn 'e wike.

9 De ynformaasje en de sitaten út de ferskate rjochterlike boarnen binne te finen yn: Tresoar. *Archief van de arrondissementsrechtbank Leeuwarden* inv. nr. 1708 (parketregister van 1764 volgnummer 493). Inv. nr. 231 (correctioneel vonnisboek 4. januari 1765) Inv. nr. 124 (audiëntiebladen 4 januari 1765); *Archief van het provinciaal gerechtshof in Friesland* inv. nr. 183 (arrest in hoger beroep d.d. 28 februari 1765); *Archief van het gevangeniswezen*. Inv. nr. 841 (register van inschrijving, volgnummer 74, 75 en 76.)

10 Oankundiging yn it *Franeker Nieuws en Advertentieblad* fan 16-10-1864. Sjoch ek de yllustraasje by dit artikel.

Persoansbeskriuwing fan Frans Frederiks Felkers yn it “register van ingekomen gevangenen” fan de finzenis yn Ljouwert.

